

Izbija vsak četrtek
in velja s poštnino
ved in v Mariboru
s pošiljanjem na dom
za celo leto K 4.—
za pol leta „ 2.—
za četrť leta „ 1.—

Naročnina se pošilja
upravnštvu v tiskarni
sr. Cirila, koroske
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Dobrotoliki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
štnine naročnina.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Pocamenzni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Bekapl se ne vra-
žajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natiano enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo
do srede popoldna.

Štev. 14.

V Mariboru, dne 3. aprila 1902.

Tečaj XXXVI.

Vabilo na naročbo.

Z veseljem naznanjamo našim cenj-
čitateljem in prijateljem lista, da se „Slo-
venski Gospodar“ vedno bolj širi med na-
šim kmetskim ljudstvom. Za to se zahva-
ljujemo pristrčno vsem našim prijateljem,
(posebno vrlim mladeničem in dekletom)
in jih prosimo, da nam še nadalje pridobi-
vajo naročnike, da bomo ob koncu leta
zopet z radostjo vskliknili: Naše delo ni
zastonj! Mi gremo naprej!

Tiste naročnike, ki so z naročnino
zaostali, pa prosimo, naj nam isto kmalu
dopošljejo, da ne bomo imeli z ustavlja-
njem lista sitnosti. — Naročnina naj se
pošilja na „Upravništvo „Slov. Gospo-
darja“ v Mariboru“.

Pri novih naročilih prosimo, naj se
dostavi: nov naročnik.

Upravništvo.

Celjska gimnazija.

Nemci se še vedno niso pomirili, ker
so dne 21. marcija v državnem zboru izgu-
bili bitko za Celje. Nihče bi se ne čudil, ako
bi se Slovenci veselili zmage, ki so jo pridobili
s pomočjo dobrih in zvestih prijateljev
ter se pripravljali za nadaljnje
korake v celjski stvari. Gotovo je namreč,

da Nemci ne bodo mirovali, ampak skušali
popraviti, kar so dne 21. marcija izgubili. A
zgodilo se je med Slovenci nekaj drugega.

Vodja kranjskih liberalcev, dr. Tavčar,
je zapustil stališče vseh Slovencev ter v svo-
jem listu, zloglasnem »Slov. Narodu«, pred-
lagal Nemcem spravo. Ker se v celjski
stvari gre v prvi vrsti samo za to, ali osta-
nejo slovenski gimnazijski razredi še nadalje
v Celju ali ne, se predlog kranjskih libe-
ralcev more samo tako razumeti, da nam
svetujejo, naj pustimo Celje. To pa v očeh
vsakega Slovenca ni sprava, ampak kapi-
tulacija.

To najnovejše stališče kranjskih liberal-
cev v celjskem vprašanju nam je veliko ško-
dovalo pri naših nasprotnikih in prijateljih.
Nasprotniki trobijo sedaj v svet, da
tudi nekateri Slovenci uvidijo, da je zahteva
Nemcev opravičena, ako se prestavi sloven-
ska gimnazija iz Celja, da se torej za Celje
navdušujejo le slovenski politični hujskači.
Vsakdo ve, posebno na Štajerskem, koliko
moč imajo t-ki izrazi na zgoraj, če no-
sijo le količkaj verjetnosti na sebi.

Naši prijatelji med drugimi slovan-
skimi narodi pa se hudujejo, da jih silimo v
državnem zboru, naj se z nami potegujejo za
celjsko gimnazijo, doma pa ponujamo Nem-
cem spravo. Smatrajo nas za neodkritosrčneže
ali vsaj za politične komediante.

Zakaj pa so kranjski liberalci za spravo?
1. Njim ni mar bojevanje za narodne vzore
in težnje, ampak oni hočejo imeti proste roke
za gonjo proti »farjem in klerikalcem«. 2. Ne smejo se v boju zoper

Nemce preveč izpostavljati, ker so ž
njimi v tesni politični zvezi. Na
Kranjskem grede namreč v deželnem zboru
in pri volitvah Nemci in liberalni Slovenci
skupaj.

Vkljub vsemu temu pa se nahajajo v
deželah, kjer imamo narodne boje z Nemci,
še vedno ljudje, ki podpirajo kranjske libe-
ralce in njihove liste. Tudi na Štajerskem je
tako! In ti prijatelji so posebno
med našimi razumniki.

In sedaj poslušajmo! Ako je kak kmet
ali viničar, ki je obiskoval samo par razre-
dov ljudske šole, naročnik »Štajerca« — »Šta-
jere« gori ravno za take »sprave«
kakor »Slov. Narod« — potem ga potisnemo
ven iz naših narodnih vrst ter mu povemo,
ti si nemsčutar in med poštenimi Slovenci
nimaš več prostora. Če pa kak lepo počesan
slovenski razumnik čita »Slov. Narod« ter
priseza vsled lastne duševne plitvosti na nje-
gove nazore, potem je seveda še vedno na-
rodnjak, rodoljub, domordec in kakor se že
glasijo ti lepozvočni izrazi. To je dandanes
razložek med slovenskim kmetom in
slovenskim razumnikom v presojevanju
čiste narodnosti.

Listi poročajo, da bo dne 10. t. m. v
Celju zborovanje, na katerem se bo javno
ugovarjalo »spravnim« predlogom kranjskih
liberalcev. Ne vemo, ali bode tudi kaj kme-
tov povabljenih na ta shod ali ne. Kolikor
čujemo, imajo priprave za ta shod močje
v rokah, ki tega gotovo ne bodo opustili
in se ozirali tudi na kmeta. Krščansko mi-
sleči kmetje na Spod. Štajerskem se bodo

Listek.

Škrlatast cvet.

Po Vaclavu Kosmaku S. S.

Gotovo si že bil, dragi čitatelj, v jelko-
vem ali smrekovem gozdu in si videl, kako
je tam krasno in ljubeznjivo! Oh, jaz imam
gozde nad vse rad! Pa onemu, ki hodi vsak
dan po lesih, postane ta krasota čisto na-
vadna, tako da jo opazuje čisto ravnodušno
ali je niti ne vidi: vse preveč zeleno mu je
tu gori v teh vejah, vse preveč jednostavno.
— Spomladi se pa tudi najsuhoparnejši mo-
drijan ustavi pri kaki smreki, razgleda se
vanjo z razkošjem, popraska za ušesi in
meni: naj me vr ... vzame; to je krasota!
Kakor kita cvetja!

In to se godi navadno, ko se smreke
razcvetajo v škrlatno cvetje. Smrekovi cveti
roditelji »pur« štrlijo na vejah kvišku kakor
plamenice (baklje), gorijo in se lesketajo ka-
kor škrlat zlasti v solncu, da ti mora srce
zarajati.

Drevo človeštva je sicer vedno zeleno,
kakor smreka, čeravno tu pa tam suha iglica
ali vejica z njega pade, ali to zelenje, to
življenje njegovo je jednakomerno.

Ljudje se skrbijo, delajo, grešijo, ljubijo,
sovražijo, zatirajo in — umirajo — Tako

gre to brez prestanka, tako, da se ti mrzi
to vedno opazovati. Včasih pa se objavi na
drevu človeštva krasni cvet, dober človek,
poln čednosti, katerega krasi škrlat duševne
plemenitosti, četudi hodi pota bede in siro-
maštva. Takega človeka opazovati je zanimivo
in prijetno. In tak škrlatast cvet je bila Ko-
čarkova Katrica.

Poslušaj torej, hočem ti pripovedovati
čisto prosto dva pojavi iz njenega življenja.

I.

Sirota gre po svetu.

V Markovcu visi pred cerkvijo star lesen
križ, Kristova podoba, ki ni sicer umetno
izrezana in ima velike rudeče rane, ima ko-
lena od poljubljanja že čisto oguljena. Ljudje
na deželi so v marsičem otrokom podobni.
Tudi jaz sem kot mali deček vroče poljubljal
ta križ, četudi ni posebno krasen, in to delajo
deželani v obče. Gledajo pač bolje v duhu
kakor z očmi, — to je dobro —. Našo »go-
spodo« gane k spoštovanju le krasen in
umetno izdelan križ.

Pred tem markovskim križem je klečala
pred mnogo leti Kočarkova Katrica. Tiho je
molila. Bila je zavita v veliko temno ruto,
iz katere je milo gledalo njeno blede obličje,
kakor mesec izza temnih oblakov. Njen obraz
ni bil posebno lep a tudi ne nelep; bil je

priprost in ponižen kakor obraz svetnice.
Naenkrat povzdigne modre oči k staremu
križu, gleda skozi velike solze na Odrašenikov
obraz in iz prsi se ji izvije vzdih in tresel
se je ta vzdih kakor struna. In ta brneča
struna je zvenela k nebu do nebeskih vrat,
kjer se deli podpora različna in vsem. Ko-
čarkova Katrica je bila uboga sirota. Očeta
ni poznala — padel je v francoskih vojskah
— a mater je videla pokladati v grob že v
9. letu. Uboga Katrica! Po materi ni ostalo
druzega nego poročna obleka, nekaj rut za
vsak dan ter star molitvenik, vezan v usnje
z medenimi sponami. Kaj pa je tudi mogla
revna težakinja, ki ni imela niti lastnega
ognjišča, več zapustiti? Posteljo in skrinjo
so prodali za pogreb.

Katricu so si vzeli začetkom sorodniki,
pa hitro so se je naveličali. Poiskali so ji
službo za pestunjo. No, najela se je, za kak
predpasnik je tudi dobila, kaj pa je prestala
za to, ne vprašaj se. Prosim vas, na ubogo
siročje, katerega nihče ne brani, nakladajo
mnogi ljudje toliko dela, da človeka boli reči.
Katricu pa je služila pri gospodinji, katere
se je vsak rad izogibal na deset korakov.
Izkusila, trpela je dosti in vendar je postajala
močnejša, rastla je kakor borovičica v strani,
s katero maje veter, obletava dež in sneg.
Ko je dorastla, služila je tu in tam za deklo.

na tem shodu seveda brez vsakega obotavljanja pridružili razumnikom ter obsodili »spravne« predloge kranjskih liberalcev.

Treba pa bo, da se na tem shodu tudi določi, da se pri presojevanju slovenskega rodoljubja pri razumnikih ravno tako ravna kakor pri kmetih. Kdor ima liste kakor je »Slov. Narod«, ki govori in dela v nemškem smislu, tisti se naj ravno tako proglasi narodnim izdajcem, kakor kak prijatelj »Štajerca«. Magari če bodo med »proglasenimi« tudi državni ali deželni poslanci! Postanimo enkrat brezobzirni!

Potem še le, ako se to zgodi, imel bo »Slov. Narod« kot slovenski list nasproti javnosti isto veljavo kot »Štajerc«. Vsak dan lahko prinese kakor »Štajerc« cele kupe spravni predlogov, a vsak bo vedel, odkod prihajajo in koliko zaslonbe imajo v narodu.

Kmetijske zadruge na Francoskem.*)

Kdor ima le količkaj sočutja za našega kmeta, razveselil se je, ko je sprejel državni zbor 18. dec. 1901 zakon o kmetijskih zadrukah. Bila pa je tudi že skrajna sila. Kmeta je potisnil na jedni strani boj proti kapitalizmu, a na drugi težki davki globoko v dolgove, iz katerih se nikdar sam ne bi mogel rešiti. Pomoči mu more edino dobra stanovska organizacija. Ko se mu je po dolgem čakanju ista obljubila, sme upati na zboljšanje žalostnih svojih razmer. Čakanje je bilo res dolgo, kajti predložen je bil zbornici načrt o kmetijskih zadrukah že l. 1891 a sprejet po dolgih desetih letih. Vse hitreje se je vršila kmetijska organizacija na Francoskem. Ko so bili v francoski zbornici leta 1884 potrjeni predlogi glede obrtnih zvez in se je prebral v drugem zasedanju 3. odstavek pravil, glaseč se: »Zadruge imajo nalogo varovati gospodarske koristi obrtnega in trgovskega stanu — — itd.«, prekinil je poslanec Oudet branje: »zakaj tudi ne varovati koristi kmetijskega stanu.« Predlog kmetijskih zadrug, ki takrat niti samostojno sestavljen ni bil, sprejel se je kmalu. Čez par let že je bilo ustanovljenih 1700 podružnic združenih v 10 večjih kmetijskih zadrukah, ki so šteje nad 700.000 udov. In to se je zgodilo na Francoskem, kjer kmetijsko ljudstvo ni kazalo

*) Članek je ponatisnjen po »Slov. Listu«.

Znala se je postaviti vsakemu delu, radi so jo jemali v službo in vendar je povsod čutila, da je uboga sirota; porivali so vero povsod nazaj in marsikateri surovež jo je zasmehoval. To jo je bolelo. — Katrica, že z malega zapuščena in zatirana, postala je vsled takih okolištin tužna, osamela, pa tudi možata. »Ali ni svet odprt?« si je mislila. »Pojdem tje, kjer me ne poznajo. Delati znam, morebiti se preživim.«

Šla je h gospodu župniku na posvetovanje. Duhovnik ji ni branil, meneč, če ona Boga ne zapusti, tudi Bog nje ne bode. Sklenila je torej oditi in danes se loči. Bila je pri spovedi, pokrepčala se z Najsvetejšim kruhom, ki daje človeku moč, da more korakati, kakor nekoč prerok Elija, na večno Božjo Goro, da ne omaga in se ne zgrudi. Sveta maša je ravno minula. Tu kleči torej Katrica pred cerkvijo pod križem, ki ji je oče, mati, moč, podpora in tolažba. Cerkovnik je odprl duri, potrkal Katrico na rame in rekel: »Pojdi, čas je že, ne morem te čakati.« Katrica se je stresla, kakor iz sna prebujena, zarudela in podala cerkovniku roko v slovo: »Z Bogom, stric, jaz že odhajam!»

«A kam pojdeš?»

«V Brno.»

«Le pazi, da se tam ne pokvariš!»

«Prosila sem ravnokar za to.»

nič veselja do združenja, kajti njih beda ni bila tako kričeča, kakor pri nas.

Da moremo spoznati veliko potrebo in korist zadrug, pogledajmo njih delovanje.

Te zadruge pričele so delovanje z nakupovanjem gnojil in krme, stvari, ki so najbolj potrebne kmetu, in povzročile so velik upliv na trgovino s temi potrebščinami. Kmalu na to so si nakupile skupna kmetijska orodja zlasti dražjih strojev, katerih si posamezniki ne morejo omisliti n. pr. mlatilnice na par, slamoreznice itd. in prevzele so preje od države urejevano kanalizacijo in osuševanje močvirja. Pozneje pa so ustanovile zadruške mlekarne, sirarne itd.

Ne pridejo tu v poštev le mlekarne, sirarne in slične naprave, katere smo deloma omenili, ampak ustanovitev tovarn za salami, klobase, nudelne, makarone in druge jestvine. Uradniki in delavci v teh tovarnah ne dobijo le stalne plače, ampak tudi delež pri končnem dobičku, kar jih brezdvomno tudi spodbuja k pridnosti in vestnosti.

Ustanovile so francoske zadruge svoje posojilnice v veliko pomoč svojim udom. Pri zavarovanju proti ognju in toči zastopajo deloma agenturo večjih zlasti deželnih zavarovalnic ali pa so ustanovile lastne zavarovalnice pred vsem proti nesrečam pri živini in zavarovalnice za življenje. Poslednje imajo tako urejene, da plačujejo oni udje, ki pristopijo k nji z 25. letom 5 frankov (4.05 kron av. velj.) ostalo pa prispeva za ude zadrugni fond. Zavarovanici si s tem priskrbe pokojnino za starost, katero dobe po 65. letom v znesku 263 frankov (213.48 kron av. velj.). Tako je vsak zavarovanec rešen strahu pred starostjo, ko mu roke opešajo, na drugi strani pa dela sitnosti občini.

Posamezne zadruge imajo svoje bolniške blagajne, iz katerih se vzdržavajo zadrugni zdravniki in podpirajo uboge udove in sirote umrlih zadrugnikov. V krajih pa, ki so ali preveč oddaljeni od mesta, ali ne morejo vzdrževati zdravnika, so zadruške lekarne uravnane po zdravnikovem navodilu.

Posebno pa nam morajo ugajati pri francoskih zadrukah posredovalna sodišča. Seveda si ne smemo misliti, da se tu razpravlja o kriminalnih zločinih ali pa, da obsojajo v zapor, ampak ta posredovalna sodišča imajo, kot že beseda sama pove, namen posredovati in pomirjati osobito pri prepirih, ki nastanejo vsled nevednosti prizadetih. Pomislimo le na nepotrebne pravde naših kmetov zaradi mej. In ravno take pravde so spravile že mnogo kmetov na kant. Dobička tako drugi nima kot advokat. Ta sodišča prav uspešno delujejo.

«No, dobro je tako», kimal je cerkovnik, «in če postane iz tebe tam kaka milostljiva gospa, ne pozabi na mene in pošlji mi za tobak», dodal je pikaje.

Katrica je požrla to besedo in šla se molit na materin grob. Zelenel je na njem bršljan. Utrga si vejico, vloži jo v molitvenik, rije z roko v črno zemljo, kakor bi hotela prijeto za roko mrtvo mater, ki je spodaj nevdramno spala — vstane in gre nazaj v župnišče.

Gospod župnik je sedel v zeleni utici pred župniščem in zajutrkoval.

«Dobro došla Katrica! ali prideš po slovo?»

Katrica mu poljubi roko in zasepeče: «Da».

«No, veseli me, da si se tako lepo pripravila na odhod. Sedi in poslušaj, kar ti porečem. Nimaš očeta, nimaš matere, da bi ti dali opomine in te blagoslovili; storim to jaz kot tvoj duhovni oče. — V mestu boš imela mnogo skušnjav; morebiti prideš v službo k ljudem, ki nimajo trohice vere in te bodo zasmehovali, če boš molila ali šla v cerkev. Rečejo ti, da so to neumnosti. Ne maraj za take besede in stori svojo krščansko dolžnost. Ako bi te v tem zadrževali, poišči si raji drugo službo, četudi manjšo, to nič

Za vzgled naj zadostuje posredovalno sodišče v Belleville. V 3—4 letih se je pred tem sodiščem poravnalo nad 170 preprirov.

Nič manjšega pomena niso zadruške delavske posredovalnice, ki so tudi od vlade potrjene. V zvezi z drugimi zadruhami prav uspešno delujejo.

Kmetijske zadruge že same na sebi so prava šola za kmeta. Saj v njih se nauči vsega, kar potrebuje v svojem stanu. Vendar pa ni zadovoljen francoski kmet, da bi se moral še le odrašen učiti vsega, ampak zahteva že v mladosti pouka v umnem poljedelstvu. Pred vsemi zasluži v tem oziru pohvalo bretonski kmet. V vsaki bretonski ljudski šoli poučuje se dečke poleg drugih predmetov nekaj ur v poljedelstvu, deklice pa dobivajo pouk o gospodinjstvu.

Da dobe zadrugniki dovolj dobrega berila, ustanavljajo zadruške ljudske knjižnice. Potreba ljudskih knjižnic se vedno tudi pri nas povdarja — a žal bože — ustanovi se jih malo.

Videli smo delovanje francoskih kmetijskih zadrug. Res zavidati smemo Francoze. Preteče še nekaj desetletij, predno bo našemu kmetu vse tako dobro preskrbljeno, vendar bodimo veseli, da je vsaj enkrat sprejet zakon o zadrukah — dasi šele na papirju. — Le zadruge bodo mogle spraviti kmeta do smisla za skupno delovanje in ga oprostiti polagoma hlapčevanju kapitalu. A to pomoz! Bog!

Politični ogled.

Štajerski deželni zbor so nameravali takoj po velikonočnih praznikih sklicati h kratkemu zasedanju, da se Gradcu dovoli vzeti visoko posojilo. Ker pa se je bilo bati, da bodo stranke pri tem zborovanju veliko govorile in posegale celo v politične predmete, za to so opustili za sedaj sklicati deželni zbor in se ga bodo sklicali le koncem aprila.

Nemške zahteve. Nemci zahtevajo, naj se jim da še jeden Nemeč kot minister, kateri bo njihov zaupni mož. Pozabljajo pa, da so sedaj vsi ministri Nemci, čeravno Avstrija po večini ni nemška, da so vsi ministri navdušeni, preveč navdušeni Nemci, da torej Nemcem ni treba še posebnega ministra, kakor ga imajo Čehi in Poljaki. A nekdo bi potreboval takega ministra in to so Jugoslovani.

Veliki nemiri. V Macedoniji in Albaniji je zopet začelo nevarno vreti. Zbirajo se ustaške čete ter silijo ljudi, naj tudi zgrabijo

ne de. Bolji je mali zaslužek, da je le z Bogom pridobljen. V mestu so vojaki, zali fantje, poglede bodo metali za teboj, ali se ti bo dobrikal celo kak gospod, nikomur ne veruj, ne zaupaj! To bi bila cesta naravnost k pogubi. Ogibaj se, kjer se moreš. Bodi pravična in poštena, zvesta svojim gospodarjem, — no, pa v tem se na tebe zanesem. Tako in sedaj je dosti. Dolge pridige ti nočem govoriti; le to izvršuj, kar sem ti rekel in bode dobro. — Idi v mojo sobo! Na mizi leži zapечатeno pismo, prinesi je sem!»

Katrica prinese list; gospod župnik pogleda naslov, je li prav in reče: «Tu imaš pismo za milostljivo prednico samostana. Pisal sem ji že prej, mogoče dobiš službo takoj, ako pa ne, ostanesh nekaj dni v samostanu, da se ti ugodijo kako mesto. — Za samostan lahko poižveš. Reci milostljivi prednici, da se ji spoštljivo priporočam. In sedaj lahko greš v imenu božjem. No, ne plakaj, ne, to nič ne pomaga. V mestu ti bode treba poguma ne pa joka. Ko bi potrebovala kakega sveta, piši mi.»

Katrica je poljubila staremu župniku roko in dve debeli solzi sta padli na njo. Ni mogla govoriti, zašepetala je samo: «Povrni Vam to —»

«No, no, že prav, že dobro!» nasmehnil se je duhovnik in ji pogladil zajokano obličje.